

PROVET I HISTORIA 21.3.2014 BESKRIVNING AV GODA SVAR

De beskrivningar av svarens innehåll som ges här är inte bindande för studentexamensnämndens bedömning. Censorerna beslutar om de kriterier som används i den slutgiltiga bedömningen.

I bedömningen av provet i historia betonas ämneskunskapen i enlighet med läroplanens krav, samt ett korrekt och noggrant bruk av centrala historiska begrepp. Även förmågan att tolka och bedöma historiska källor kritiskt, att dra självständiga slutsatser av dem och att jämföra tolkningar av historiska frågor samt att kunna ta grundad ställning till dem, är centrala kriterier för bedömningen. I de uppgifter som omfattar flera delar anges de olika delarnas max-poäng i samband med uppgifterna, men svaret ska ändå bedömas som en helhet.

Uppgift 1

a)

Digerdöden framställs på skolplanschen som döden som skördar sina offer. Planschen beskriver digerdöden t.ex. som en systematisk dråpare, som angriper samhället utifrån. Största delen av människorna (bönder, soldater o.s.v.) reagerar på hotet genom att fly. Endast kyrkan och kyrkans män framställs som krafter som vågar göra motstånd. (2 p.)

b)

I svaret förklarar examinandan vad som avses med digerdöden och anger tiden för epidemin (pandemin). Katastrofens omfattning och geografiska spridning behandlas. Dessutom diskuteras digerdödens olika (befolkningsmässiga, ekonomiska och samhällseliga) följder. (4 p.)

Uppgift 2

I svaret diskuterar examinandan religionens eller religionernas karaktär under antiken och hur religionen kom till uttryck i människornas liv, som t.ex. religiösa högtider, riter och offer i samband med dem och t.ex. idrottstävlingar till gudarnas ära (Olympiska spelen). I de grekiska dramerna förkom också gudar. I ett gott svar ger examinandan exempel på grekiska och romerska gudar i de polyteistiska religionerna och gudarnas betydelse i vardagslivet. Roms religion kan ses som en fortsättning på den grekiska. Antikens religioner hade ingen helig bok, men t.ex. Homeros epos Iliaden och Odysseen är kända berättelser om relationerna mellan gudar och människor. I svaret ska både Grekland och Rom behandlas. Även de nya religionerna (t.ex. kristendomen) i kejsartidens Rom ska behandlas.

Uppgift 3

Uppfattningen om 1600-talet som den vetenskapliga revolutionens tid kan motiveras med uppkomsten av en ny världsbild. I stället för den aristoteliska skriftliga världsbilden utvecklades idén om att på experimentell väg söka ny kunskap. I ett gott svar nämns några viktiga vetenskapsmän, t.ex. Galilei och Newton. De vetenskapliga institutionernas framväxt nämns och den praktiska tillämpningen av kunskapen ("kunskap är makt"). Bakgrunden till den vetenskapliga revolutionen är boktryckarkonstens uppkomst, upptäckten av nya kontinenter och försvagningen av den världsbild som kyrkan förmedlade.

Uppgift 4

Storbritannien var det mest industrialiserade landet i Europa, och Marx och Engels betraktade den allt utarmade brittiska industriarbetarbefolkningen som revolutionens förtrupp. I verkligheten ledde industrialiseringen till att arbetarnas ställning så småningom förbättrades, och det skedde därför ingen revolution i Storbritannien. I Ryssland tog målmedvetna bolsjevikerna makten, trots att partiet inte åtnjöt något allmänt stöd. Det jordbruksdominerade Ryssland höll snabbt på att industrialiseras, men landet led av inre svaghet och instabilitet. I svaret ska examinanden ge exempel på faktorer som ledde till ryska revolutionen.

Uppgift 5

a)

I svaret diskuterar examinanden utvecklingen i de olika länderna över tid och jämför länderna med varandra. Fokus i svaret ligger på de centrala tendenser som kan utläsas ur uppgifterna i tabellerna. I svaret noteras att BNP i USA relativt sett har ökat mest och snabbast. Även befolkningsökningen har varit snabbast i USA. I Storbritannien har den ekonomiska tillväxten varit snabbare än befolkningsökningen. Svaret är särskilt förtjänstfullt om ökningen i bruttonationalprodukt ställs i relation till befolkningsökningen. (3 p.)

b)

I svaret diskuterar examinanden de faktorer som bidragit till befolkningsökningen i USA samt till landets industrialisering och tekniska utveckling. Befolkningsmängden har påverkats av en kraftig invandring och befolkningsrörelse. Även nativiteten har varit hög. Den industriella utvecklingen har påverkats av de stora marknaderna och råvarutillgångarna, tillämpningen av serieproduktion samt tekniska innovationer. (3 p.)

Uppgift 6

Den finländska skogsindustrin, exporten av trä och papper samt den ekonomiska tillväxten ledde till att de stora befolkningsgrupperna på landsbygden fick tillgång till kontanta medel. Penningekonomin trängde så småningom undan naturhushållningen. I svaret ger examinanden exempel på hur pengar påverkade livet på landsbygden (t.ex. kontant utbetalning av löner, skogens värdeökning, den allt förmögnare bondebefolkningen, den förändrade situationen för den obesuttna befolkningen, konsumtionsvarornas uppdykande på landsbygden och reformeringen av jordbruket).

Uppgift 7

I svaret behandlar examinanden såväl samhälleliga som kulturella fenomen. När det gäller den samhälleliga aspekten kan examinanden ta upp hur det under svenska tiden uppstod ett rättssystem, en lokal- och centralförvaltning samt ett stadsväsende som bevarats som centrala byggstenar i den finländska samhällsstrukturen. På det ekonomiska området inleddes trä- och metallförädlingen under svenska tiden, och de fick senare en stor betydelse för landets ekonomi. På det kulturella området uppstod det under svenska tiden litteratur på finska och man lade grunden för skolsystemet, medräknat den högsta utbildningen. Tidiga former av nationalitetsidéer uppstod under svenska tiden.

Uppgift 8

I svaret visar examinanden att han eller hon förstår vad begreppet etnocentrism innebär. I svaret ges exempel på etnocentriska attityder bland såväl kolonialisterna som ursprungsbefolkningen. Bland företrädarna för kolonialmakten kunde dessa attityder ta sig uttryck t.ex. i en misstro mot ursprungsbefolkningens förmåga att sköta administrativa uppgifter, upprätthålla organiserade statliga förhållanden och en modern ekonomi eller ett fungerande utbildningssystem. Hos ursprungsbefolkningen tog sig etnocentrismen t.ex. uttryck i fientlighet mot fenomen som betraktades som västerländska eller som en ogillande attityd gentemot västerlänningar.

Uppgift +9

a)

Hitler hänvisar i sitt tal till Preussens roll i Tysklands enande och till en gottgörelse av förlusten i första världskriget. Chamberlain å sin sida jämför året 1939 med första världskrigets utbrott och hänvisar till Tysklands expansiva politik i Europa i slutet av 1930-talet. Molotov betraktar den politik som drivs av engelsmännen och fransmännen som propaganda som för tankarna till religionskrigen och han lyfter fram de västliga stormakternas imperialistiska strävanden. (4 p.)

b)

Uppkomsten av koalitioner mellan å ena sidan de allierade, å andra sidan axelmakterna. Krigsutbrottet i september 1939. Tysklands och Sovjetunionens nonaggressionspakt med tilläggsprotokoll. Krigets utvidgning till två fronter 1940. Axelmakternas övertag i början av kriget och Tysklands anfall mot Sovjetunionen 1941. Slaget vid Stalingrad som en av krigets vändpunkter. USA:s anslutning till de allierade. De allierades stormaktspolitiska avtal och deras meningsskiljaktigheter sinsemellan, så som de tog sig uttryck under konferenserna i Teheran och på Jalta. Landstigningen i Normandie och Tysklands nederlag våren 1945. (5 p.)

Uppgift +10

a)

I svaret redogörs för de centrala skillnaderna mellan Lavrovs och Stubbs synsätt. Lavrov fäster uppmärksamhet vid Finlands neutralitet och betonar landets ställning som medlare. Stubb betonar att Finland förbundet sig till samarbete med NATO, samt pekar på Finlands politiska anslutning som medlem av EU. Finland är inte neutralt. (2 p.)

b)

I svaret redogörs för den finländska utrikes- och säkerhetspolitikens innehåll under kalla kriget. Finland var ur militär synvinkel neutralt och strävade efter att hålla sig utanför stormakternas intressekonflikter. Genom sin neutralitetspolitik höll Finland distans till bägge de konkurrerande stormakterna. I svaret ska examinanden nämna några exempel, t.ex. ESK-mötet (den europeiska säkerhets- och samarbetskonferensen) som arrangerades 1975 i Helsingfors, det nordiska samarbetet eller VSB-avtalet med Sovjetunionen. (3 p.)

c)

Utgående från teckningen behandlar examinanden Finlands förändrade situation efter åren 1989–1991 och ger exempel på viktiga förändringar. När Finland blev medlem av EU 1995 gav landet samtidigt upp sin neutralitet. Finland har emellertid inte blivit medlem av försvarsalliansen Nato och är militärt obundet. Efter Sovjetunionens sammanbrott var Ryssland inledningsvis svagt, men landet har blivit starkare med tiden. Samarbetet inom ramen för EU spelar en viktig roll i den finländska utrikespolitiken. Det nordiska samarbetet har intensifierats vad gäller utrikespolitik och försvar. Det finns inga omedelbara militära hot mot Finland. (4 p.)